

Araştırma Yöntemleri

Lecture 3

Msc.Ali Mertcan KÖSE

İstanbul Kent Üniversitesi

Bilimsel Araştırmalarda Etik

Kısacası bilim, doğru düşünme ve sistematik bilgi edinme sürecidir. Bilimin amacı, evreni doğru şekilde anlayarak, doğru bilgiyi yanlış bilgidен ayırarak, sistematik bilgi edinerek, insalığa faydalı olmaktır.

Bilimsel Araştırmalarda Etik

Bilimsel düşüncenin temelinde analitik düşünce yatar. Bilimsel düşünce bilimin genel kurallarına uygun olarak problemleri çözerken, kendi içinde bir ahlakı olmak zorundadır. Bu anlamda etik ve ahlak terimleri genellikle benzer iki kelime olarak ifade edilse bile, aslında iki ifadenin hem felsefi anlamda hem de kavramsal olarak farklılık gösterdiği söylenebilir.

Bilimsel Araştırmalarda Etik

Etik terminin incelenmesi yapılmak istenirse, ilk ele alınması gereken felsefe sözlük ve ansiklopedilerdir. Etik kelimesi Yunanca “ethos” kelimesinden gelip, bilgin/tarz anlamına gelmektedir. Etik kavramının gelişimi incelendiğinde, etik ahlak üzerine düşünme yeteneğidir.

Bilimsel Araştırmalarda Etik

AHlak terimi: Toplumların davranışlarından meydana gelişini, yanlış ve doğrunun sentezlenip ortaya konulmasıdır. Başka bir ifadeyle; birey-birey, birey-kurum ve birey-devlet ilişkilerinde toplumun geçmişten gelen alışkanlıklarının yer aldığı gelenek ve görenek temelinde düşüncelerini ifade eden, toplumsa ilişkinin ve dayanışmanın artmasına yol açmak ve toplumun içindeki ekonomik, sosyal ve politik gibi temel taşların istikrarını sağlayacak kuralların ve değerlerin bütünüdür.

Bilimsel Araştırmalarda Etik

Günümüzde bilimin birikimli olarak artış göstermesi ve böylece bilimin insanlarının kendi arasında yayınlarından yararlanarak bilimin gelişmesinde dayanışma içerisinde bulunması, bilime sunulan katkının olumlu sonuçlarından birisidir. Bilimin gelişme sürecinde, bilimsel araştırmalarda özgünlüğün ve akademik değerlerin korunmasında “etik” çok önemli bir kavramdır.

Bilimsel Araştırmalarda Etik

Etik genel olarak, neyin yanlış, neyin doğru olduğunu ayırmaya yarayan davranış kurallarıdır. Etik felsefe alanı olarak çeşitli bilimsel veya pratik uğraş alanlarına göre dallara ayrılır. Tıp etiğı, çevre etiğı, meslek etiğı, askerlik etiğı, polis etiğı, hukuk etiğı vb. gibi.

Bilimsel Araştırmalarda Etik

Bilimsel etik diğerk taraftan insan üzerine gerçekleştirien araştırmalarda önemli bir yer teşkik etmektedir. İnsanlar üzerinde uygulanan araştırmalarda gerekli etik kurallarının uygulanması hem katılımcının fayda görmesine hem de toplum ahlakının yarar görmesini sağlar.

Bilimsel Araştırmalarda Etik

Etik değerler özetle şunlardır.

- Akademik dürüstlük
- Profesyonel standartlara bağlılık
- Kurallara uygunluk
- Açıklık
- Güvenirlik
- Başkalarına saygı
- Araştırma sonuçlarının yazımında, sunumunda ve kamuoyu ile paylaşılmasında saydamlık.

Bilimsel Araştırmalarda Etik

Bilimsel etik içinde araştırma etiğini değerlendirirken, bu kavramı dört ana başlıkta inceleyebiliriz.

- ① Vasrayım ve tasarım
- ② Araştırma projesi, protokolü ve metodolojisi
- ③ Verilerin saklanması
- ④ Verilerin analizi

Bilimin temel amacı, doğayı ve toplumu anlayarak, onu doğru yorumlayarak, çevre ve toplum içinde barış için bir arada yaşatmaktır.

Bilimsel Araştırmalarda Etik

Bilimsel araştırma etiği: Bilimsel araştırmalarda konunun dūřünölmesinden bitirilmesine ve yayınlanmasına kadar yüksek ahlak, dürüstlük ve açıklık ilkelerinin uygulanmasıdır.

Bilimsel Araştırmalarda Etik

Bilimsel çalışmaların sürdürülebilir şekilde uygulanması amacıyla belli kurallar çerçevesinde yapılması gerekir. Bu kuralların birçoğu yasalar olarak belirlenirken, birçoğu “*etik*” kurallar olarak belirlenmiştir. Bilimsel çalışmaların etik kurallar ile yayına çevrilmesi, bilimsel anlam niteliğinde bir yayın etiği kavramının doğmasına neden olmuştur.

Bilimsel Yayın Etiği

Yayın etiği; bilimsel çalışmaların ortaya konmasında, tasarlama, veri toplama, analiz etme ve bu süreçle birlikte rapor haline getirilmesinde özellikle yayının başlangıcından sonuna kadar bilim insanlarının uyması gerektiği kurallar bütününe denir.

Bu kurallar;

- ❶ Yayındaki bilgi doğrudur ve kasıtlı olarak eksik bilgi içermez.
- ❷ Bilgilerin üretimi ve geliştirilmesi aşamalarında " bilim etiğine" uygun davranılır.

Bilimsel Yayın Etiği

- ③ Bilimsel sistematik içinde elde edilen veriler ve bulgular yayınlanabilir.
- ④ Kişisel çıkarlar, kaygılar, politik görüşler ve dini inançlar yayını etkilemez. Yayın tarafsızdır.
- ⑤ Yayında yararlanılan bütün kaynaklar atıf yapılarak belirtilir. Yayında herkesin erişebileceği, gizliliği olan kaynaklar kullanılmalıdır.
- ⑥ Yayındaki bilginin üretilmesinde, derlenmesinde, ölçülmesinde ve yayına hazırlanmasında payı olanların katkıları, yazar olara ya da teşekkür edilerek belirtilir.

Bilimsel Yayında Etik Dışı Davranışlar

Disiplinsiz(Dikkatsi veya ÖZensiz) Araştırma: Bu davranış kasıtsız davranışlardan birisidir. Araştırmacı iyi niyetli olup, istemsiz olarak yaptığı hatadır.

Yinelenen Yayın(Duplication): Bu davranış bir araştırma sonucunu birden fazla dergiye gönderme ve yayınlanma olayıdır. Bir çalışmaya ait makale doğrudan ya da iki ayrı bölüme ayrılarak bu durumdan dolayı bazı değişiklikler yapılarak birçok dergide yayınlanabilir.

Sahtecilik, Saptırma veya Aldatmaca(Falsification): Araştırmada yapılan analizlerin sonucunu araştırmada kullanılan materyaller, cihazlar, işlemler veya elde edilen kayıtlar ile değiştirmektir.

Bilimsel Yayında Etik Dışı Davranışlar

Uydurmacılık(Fabrication): Araştırmada elde edilmeyen veriler üzerinden veri üreterek analiz ve raporlar sunarak yapılan etik dışı davranışlardan birisidir.

Aşırmacılık(Plagiarism): Yapılan araştırmaya sonucunda elde edilen yayın veya tez gibi bilimsel çalışmalarda, başkalarının fikirlerini bilimsel olarak atıf yapmadan kullanarak yayınlanmasına “aşırmacılık” veya “intihal” denir.

Tıp Araştırmaları Etiği

Bu konu başlı başına bir kitap oluşturulacak boyuttur. Bütün bilimsel araştırmalarda geğerli etik ilkeleri tıp araştırmalarında geğerlidir. Konusu insan araştırma alanı da insan olunca için iğine *“humanity”’in katılmasıda doğaldır.

Tıp Araştırmaları Etiği

Tıbbi etik

- Hekim - hasta
- Hekim - kurum
- Hasta - sağlık politikası
- Denek - araştırmacı - hekim(30) hasta hatta hekim - hekim ilişkilerinde aranmaktadır.

Hekimlik mesleğinin temel etik ilkesi kabul edilen Hipokrat'ın mal edinilen “Primum non nocere” “Önce zarar vermeyeceksin” sözü Hipokrat yemininde, bizim uyarlanmış veriyonumuzda da mealen yer almaktadır.

Helsinki Bildirgesi

Dünya Tıp Birliği (WMA), insan gönülleri üzerinde yapılan tıbbi araştırmalarda etik ilkeler üzerine 1964 Haziranında Helsinkideki genel kurulda biz dizi kararlar alınmıştır. Daha sonra 1975(Tokyo), 1983(Venedik), 1989(Hongkong), 1996 (Somerset West), 2000 (Edinburgh), 2002(Washington D.c.), 2008(Seul), 2012(Fortaleza) bazı değişiklikler yapılarak 30 maddeden oluşarak uygulanmaktadır.